

Jerzy Adamczyk

Pracownicy katolickich poradni rodzinnych : aspekt kanoniczno-pastoralny

---

Ius Matrimoniale 25/4, 77-101

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Jerzy Adamczyk
Instytut Teologiczny UKSW w Radomiu

Pracownicy katolickich poradni rodzinnych. Aspekt kanoniczno-pastoralny

Papież Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* pisał: „Bardziej niż kiedykolwiek, w naszych czasach konieczne jest przygotowanie młodych do małżeństwa i życia rodzinnego. W niektórych krajach są jeszcze rodziny, które, według dawnych zwyczajów, same troszczą się o przekazanie młodym tych wartości, które odnoszą się do życia małżeńskiego i rodzinnego, poprzez stopniowe wychowywanie i wprowadzanie w te problemy. Jednakże zmiany, które dokonały się w łonie prawie wszystkich współczesnych społeczeństw, wymagają tego, ażeby nie tylko rodzina, ale także społeczeństwo i Kościół podjęły wysiłek odpowiedniego przygotowania młodych do odpowiedzialności za ich własne jutro. (...) Odnosi się to jeszcze bardziej do małżeństwa chrześcijańskiego, które wywiera wpływ na świętość wielu mężczyzn i kobiet. Dlatego Kościół winien popierać lepsze i intensywniejsze programy przygotowania do małżeństwa, ażeby wyeliminować, na ile to możliwe, trudności, z którymi boryka się tyle małżeństw, a bardziej jeszcze po to, aby stworzyć pozytywne warunki do powstawania i dojrzewania udanych małżeństw”¹.

Kościół zawsze dostrzegał kwestię odpowiedniego przygotowania do zawarcia małżeństwa, jak również pomocy rodzinom i zobowiązywał duszpasterzy do przygotowania wiernych do zawarcia sakramentu

---

¹ IOANNES PAULUS II, Adhortatio apostolica postsynodalis *Familiaris consortio*, 22 XI 1981, nr 66, AAS 74 (1982), s. 81-191, tekst polski: Adhortacja apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II *Familiaris consortio* do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła katolickiego o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym, Częstochowa 1988 (odtąd: FC); por. J. DUDZIAK, *Kanoniczne przygotowanie narzeczonych do małżeństwa*, Tarnowskie Studia Teologiczne 11 (1992), s. 147.

małżeństwa oraz duszpasterskiego towarzyszenia małżeństwom i rodzinom. „Przygotowanie do małżeństwa – do życia jako małżonkowie i do życia rodzinnego – jest bardzo ważne dla dobra Kościoła. Bez wątpienia, sakrament małżeństwa ma ogromne znaczenie dla całej wspólnoty chrześcijańskiej, a na pierwszym miejscu dla samych małżonków. Ich decyzja jest tak ważna, że nie może być wynikiem improwizacji bądź pośpiesznych wyborów”².

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. mocniej niż poprzedni akcentuje konieczność przygotowania do życia w małżeństwie i rodzinie, jak również pomocy małżonkom i rodzinom³.

Istotnym elementem wspomnianego przygotowania jest katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne, rozumiane jako działalność prowadzona przez kościelne poradnie rodzinne, której celem jest udzielanie szeroko rozumianej pomocy narzeczonym, małżonkom i rodzinie⁴.

Poradnictwo małżeńskie i rodzinne może być nieprofesjonalne, jako niesienie pomocy przez osoby bliskie: krewnych, znajomych, przyjaciół, oraz profesjonalne – organizowane przez Kościół – rozumiane jako udzielanie pomocy przez specjalistów z różnych dziedzin⁵.

Profesjonalne poradnictwo małżeńskie i rodzinne realizowane na różnych poziomach organizacyjnych Kościoła na podstawie upoważnienia kompetentnej władzy kościelnej posiada walor kanoniczny, jest uregulowane przepisami prawa powszechnego oraz partykularnego i stanowi realizację prawnego obowiązku duszpasterstwa na rzecz małżeństw i rodzin⁶.

---

² PONTIFICIO CONSILIO PER LA FAMIGLIA, *Preparazione al sacramento del matrimonio*, 13 V 1996, nr 1, Roma 1996, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, w: K. LUBOWICKI (red.), *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, Kraków 1999, t. 1, s. 389-425.

³ KPK, kan. 1063-1064.

⁴ Por. A. SKRECZKO, *Katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne*, w: R. KAMIŃSKI, W. PRZYGODA, M. FIAŁKOWSKI (red.), *Leksykon teologii pastoralnej*, Lublin 2006, s. 358.

⁵ Por. tamże.

⁶ L. García słusznie zauważa, iż należy odrzucić fałszywą dychotomię pomiędzy duszpasterstwem i prawem. Także w kwestii przygotowania do małżeństwa nie ma czynności ani działań, które są wyłącznie pastoralne albo wyłącznie prawne. Trzeba powiedzieć, że całość przygotowania do małżeństwa stanowi jedną rzeczywistość, i co jest jasne, posiada podwójny wymiar: duszpasterski i prawny. – Zob. L. GARCÍA, *La función del parroco en la preparación del matrimonio*, *Ius canonicum* 29 (1989), s. 527-528. Stąd także poradnictwo małżeńskie i rodzinne jest działalnością posiadającą zarówno aspekt pastoralny, jak i jurydyczny.

Przedmiotem niniejszej refleksji będzie próba nakreślenia problematyki pracowników katolickich poradni rodzinnych w aspekcie kanoniczno-pastoralnym, ich kwalifikacji oraz formacji.

1. Potrzeba katolickiego poradnictwa rodzinnego

W dzisiejszych czasach da się zaobserwować postępujący rozpad rodziny i – w pewnej mierze – podważenie wartości małżeństwa. W wielu krajach, przede wszystkim ekonomicznie rozwiniętych, zmniejsza się liczba zawieranych małżeństw. Zawiera się małżeństwa w późniejszym wieku, wzrasta liczba rozwodów i separacji nawet w pierwszych latach życia małżeńskiego. To wszystko rodzi w nieunikniony sposób niepokój duszpasterski i narzuca się pytanie: czy nupturienicy są rzeczywiście przygotowani do zawarcia małżeństwa? Problem przygotowania do zawarcia sakramentu małżeństwa i do życia, które po nim następuje, jawi się jako doniosła konieczność duszpasterska przede wszystkim ze względu na dobro małżonków, a także ze względu na całą wspólnotę chrześcijańską i społeczeństwo. Stąd wszędzie rośnie zainteresowanie oraz rozwijają się inicjatywy, by zapewnić właściwe przygotowanie do sakramentu małżeństwa⁷.

Przygotowanie do małżeństwa jest ważnym i uprzywilejowanym momentem dla tych, którzy myślą o chrześcijańskim sakramencie małżeństwa oraz czasem, w którym Bóg wzywa narzeczonych i uzdalnia ich do rozeznania powołania do małżeństwa i do życia, w jakie małżeństwo wprowadza. Narzeczeństwo to czas intensywnej ewangelizacji. Wnosi ono przecież w życie narzeczonych – przyszłych małżonków – sprawy, które będą miały konsekwencje w ich rodzinie. Są oni zatem wezwani, by pojmować co znaczy miłość odpowiedzialna i dojrzała, przeżywana w tej wspólnocie życia i miłości, jaką będzie ich rodzina – prawdziwy Kościół domowy, który będzie miał udział w ubogaceniu całego Kościoła⁸.

„Kościół katolicki, świadom tego, że dobro człowieka, społeczeństwa i samego Kościoła związane jest z życiem rodziny, zawsze uważał, że jego posłannictwem jest głoszenie wszystkim wpisanego

---

⁷ Por. *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 1.

⁸ Por. tamże, nr 2.

w naturę ludzką zamysłu Bożego, dotyczącego małżeństwa i rodziny, popieranie ich i obrona przed jakimikolwiek atakami”⁹.

Wobec postępujących zagrożeń małżeństwa i rodziny oraz wobec coraz trudniejszych wyzwań, jakie stoją przed rodzinami, istnieje konieczność organizowania pomocy rodzinom w odpowiednio szerokim zakresie. Jedną z form pomocy narzeczonym, małżonkom i rodzicom jest kompetentne poradnictwo rodzinne, łączące fachowość doradców z ich osobistym świadectwem życia chrześcijańskiego. Chodzi bowiem o pomoc tym osobom w realizowaniu Bożego zamysłu wobec ich rodziny¹⁰.

Do ważnego, godziwego i owocnego zawarcia katolickiego małżeństwa konieczna jest znajomość istotnych obowiązków małżeńskich, ich akceptacja, zdolność ich przyjęcia i odpowiedniego wypełnienia. Aby nupturientów przysposobić do tego, by stan małżeński zachował ducha chrześcijańskiego i doskonalił się, istnieje konieczność właściwego ich przygotowania. Obowiązek wspomnianego przygotowania do zawarcia małżeństwa nakazuje aktualny KPK podkreślając, iż wiernych, którzy zamierzają zawrzeć sakramentalny związek, należy pouczyć „o znaczeniu małżeństwa chrześcijańskiego, jak również o obowiązkach małżonków i chrześcijańskich rodziców”¹¹.

KPK bardzo syntetycznie ujmuje przygotowanie do małżeństwa. Prawodawca poleca, aby duszpasterze troszczyli się o to, aby własna wspólnota kościelna świadczyła pomoc wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się do-

⁹ PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Carta dei Diritti della Famiglia*, 22 X 1983, Libreria Editrice Vaticana 1993, tekst polski: *Karta Praw Rodziny*, Marki 1997.

¹⁰ Por. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, 1 V 2003, nr 37, Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej 48 (2004), nr 7-9, s. 436-486.

¹¹ KPK, kan. 1063, nr 1; por. S. ZYCHOWICZ, *Pastoralno-prawne aspekty przygotowania do zawarcia sakramentalnego małżeństwa*, Sosnowieckie Studia Teologiczne 4 (1999), s. 270. Trzeba jednak zauważyć to, co mówił Jan Paweł II: „Jakkolwiek nie można odmówić słuszności traktowania bezpośredniego przygotowania do małżeństwa jako konieczności i obowiązku — co może się zatrzeć wtedy, gdy łatwo się zeń zwalnia — to jednak zawsze sprawę tego przygotowania należy stawiać w ten sposób, by ewentualne jego pominięcie nie stwarzało przeszkody do zawarcia małżeństwa” (FC, nr 66). Stąd duszpasterze muszą zachować równowagę między prawem do zawarcia małżeństwa ważnego, a obowiązkiem rozwinięcia całej jego skuteczności sakramentalnej, którą ma na celu przygotowanie do małżeństwa, o którym traktują kan. 1063-1064. Por. T. RINCÓN-PÉREZ, *Comentario al can. 1063*, w: A. MARZOA, J. MIRAS, R. RODRÍGUEZ-OCAÑA (red.), *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, t. 3, cz. II, wyd. 3, Pamplona 2002, s. 1115-1116.

skonałi. Ta pomoc winna być udzielana przede wszystkim: poprzez przepowiadanie, katechezę odpowiednio przystosowaną dla małoletnich, młodzieży i starszych, także przy użyciu środków społecznego przekazu, dzięki czemu wierni otrzymają pouczenie o znaczeniu małżeństwa chrześcijańskiego, jak również o obowiązkach małżonków i chrześcijańskich rodziców; przez osobiste przygotowanie do zawarcia małżeństwa, przysposabiające nupturientów do świętości ich nowego stanu i jego obowiązków; przez świadczenie pomocy małżonkom, ażeby wrodzinnie zachowując i chroniąc przymierze małżeńskie, osiągnęli w rodzinie życie coraz bardziej święte i doskonałe¹². Należy również zauważyć, iż proboszcz winien starać się „o to, by małżonkowie i rodzice otrzymali pomoc do wypełniania własnych obowiązków oraz popiera wzrost życia chrześcijańskiego w rodzinach”¹³.

Niewątpliwie w ramach przygotowania do małżeństwa oraz troski o zachowanie ducha chrześcijańskiego i doskonalenia stanu małżeńskiego sytuuje się poradnictwo małżeńskie i rodzinne. Wspomniane poradnictwo ma za zadanie pouczenie o znaczeniu małżeństwa chrześcijańskiego, jak również o obowiązkach małżonków i chrześcijańskich rodziców. Jest ono także osobistym przygotowaniem do zawarcia małżeństwa, przysposabiającym nupturientów do świętości ich nowego stanu i jego obowiązków, jak również świadczeniem pomo-

---

¹² KPK, kan. 1063; por. I. PÉREZ DE HEREDIA Y VALLE, *Comentario al can. 1063*, w: A. BENLLOCH POVEDA (red.), *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe, fuentes y comentarios de todos los cánones*, Valencia 1993, s. 477. Trzeba przypomnieć, że poradnictwo w Kościele może być rozumiane bardziej wąsko – jako poradnictwo rodzicielskie – dla narzeczonych i małżonków w zakresie uczenia metod naturalnych planowania rodziny (takie poradnie działają w parafiach lub dekanatach); oraz poradnictwo rozumiane bardziej szeroko – jako poradnictwo rodzinne, oferujące pomoc w rozwiązywaniu różnych problemów z którymi borykają się rodziny w kolejnych etapach i dziedzinach życia rodzinnego (poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, medyczne, duszpasterskie). Takie poradnie zwane specjalistycznymi winny być przynajmniej w większych miastach diecezji. Por. W. SZEWCZYK, *Poradnictwo rodzinne dzisiaj - jak je usprawnić?*, *Sprawy rodziny* 61-62 (2003), s. 155-156; por. A. SKRECKO, *Katolicka poradnia rodzinna*, w: R. KAMIŃSKI, W. PRZYGODA, M. FIAŁKOWSKI (red.), *Leksykon teologii pastoralnej*, Lublin 2006, s. 355; *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 37. Kan. 1063 traktuje właśnie o tych dwóch rodzajach poradnictwa, stąd w niniejszym artykule będziemy się zajmowali pracownikami wspomnianego poradnictwa.

¹³ KPK, kan. 529 § 1.

cy małżonkom, ażeby wiernie zachowując i chroniąc przymierze małżeńskie, osiągnęli w rodzinie życie coraz bardziej święte i doskonałe¹⁴.

KPK, choć bardzo zwięzłe, to jednak formalizuje przygotowanie do małżeństwa realizując w ten sposób wytyczne Soboru Watykańskiego II, kieruje uwagę na istotne elementy pastoralne zostawiając dalszą inicjatywę biskupom i Konferencjom episkopatu.

Kan. 1064 poleca ordynariuszowi miejsca (w pierwszym rzędzie biskupowi diecezjalnemu) troszczyć się o właściwe organizowanie pomocy dla wiernych wskazanych w kan. 1063, zarówno przed zawarciem przez nich małżeństwa, jak i po jego zawarciu, po wysłuchaniu także, gdy się to wyda pożyteczne (norma fakultatywna), zdania mężczyzn i kobiet odznaczających się doświadczeniem i biegłością¹⁵. Wydaje się, że biskup winien wydać w tej sprawie stosowne przepisy zarówno na synodzie diecezjalnym, jak i poza nim¹⁶.

¹⁴ Por. KPK, kan. 1063, nr 1, 2, 4. To, że w ogólnych normach kan. 1063 dotyczących się przygotowania do małżeństwa i pomocy rodzinie prawodawca ma na myśli m. in. poradnictwo rodzinne świadczące źródła soborowe, z których zaczerpnięto treść normatywną kan. 1063. Kan. 1063 nr 1, 2, 4 mają źródło m. in. w: CONCILIIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis Gaudium et spes*, 7 XII 1965, nr 52, AAS 58 (1966), s. 1025-1115, tekst polski: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 526-606, gdzie czytamy: „Ci, którzy zdobyli specjalistyczne, wykształcenie naukowe, szczególnie w zakresie nauk biologicznych, medycznych, społecznych i psychologicznych, mogą oddać wielkie usługi dobru małżeństwa i rodziny oraz spokojowi sumień, jeżeli przez wspólne badania będą się starać dokładni e wyjaśnić różnorodne warunki moralne dopuszczalnej regulacji urodzin”. Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICIS IURIS CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO, *Codex Iuris Canonici Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Fontium annotatione et indice analitico-alphabetico auctus*, Libreria Editrice Vaticana 1989, przypis do kan. 1063.

¹⁵ Wydaje się, że będzie to jedna z kwestii, które należy uwzględnić w działalności diecezjalnej rady duszpasterskiej (kan. 511-512), co oczywiście nie wyklucza współpracy innych kobiet i mężczyzn nie będących członkami tejże rady. To prawda, że kan. 1064 nie nakazuje biskupowi konsultacji z kompetentnymi świeckimi, to jednak biorąc pod uwagę doktrynę soborową o współpracy laików w apostołstwie (LG 33 i 35), jest nie do pomyślenia, aby biskup nie korzystał ze wspomnianej współpracy. Por. I. PÉREZ DE HEREDIA Y VALLE, *Comentario al can. 1064*, w: A. BENLLOCH PAVEDA (red.), *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe, fuentes y comentarios de todos los cánones*, Valencia 1993, s. 477-478.

¹⁶ Por. I. PÉREZ DE HEREDIA Y VALLE, *Comentario al can. 1064*, s. 477; por. W. GÓRALSKI, *Kościelne prawo małżeńskie*, Warszawa 2006, s. 76.

Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów Apostolorum Successores nakazuje biskupowi, aby szczególnie zaangażował się w pouczanie wiernych, aby rozumieli znaczenie każdego sakramentu i „przeżywali go” w całym jego bogactwie osobistym i wspólnotowym, aby „sakrament małżeństwa był sprawowany po uprzednim właściwym przygotowaniu narzeczonych, także osobistym”¹⁷.

Prawodawca kodeksowy zobowiązuje także Konferencje Episkopatu do wydania norm dotyczących egzaminu narzeczonych, zapowiedzi przedmażeńskich oraz innych odpowiednich środków do przeprowadzenia badań przed zawarciem małżeństwa, aby proboszcz pilnie ich przestrzegając mógł przystąpić do asystowania przy małżeństwie¹⁸.

Na potrzebę wydania przez Konferencję Biskupów przepisów odnośnie przygotowania do małżeństwa zwracał już uwagę Jan Paweł II w *Familiaris consortio* pisząc, że „byłoby pożądane, ażeby Konferencje Episkopatów, które są zainteresowane właściwymi inicjatywami zmierzającymi do ułatwienia przyszłym małżonkom pełnego uświadomienia wagi ich własnej decyzji, a duszpasterzom stwierdzenia u nich odpowiednich dyspozycji, postarały się o wydanie *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*. To *Dyrektorium* powinno przede wszystkim ustalić zakres tematów, czas trwania i metody «kursów przygotowawczych», z zachowaniem równowagi między różnymi aspektami — doktrynalnym, pedagogicznym, prawnym i medycznym — dotyczącymi małżeństwa i taką nadać im strukturę, ażeby przygotowujący się do małżeństwa, obok pogłębienia intelektualnego, poczuli się zachęcani do żywego włączenia się we wspólnotę kościelną”¹⁹.

Konieczność wydania przez Konferencje Episkopatów *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* dostrzega Papieska Rada ds. Rodziny,

---

¹⁷ CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi*, 22 II 2004, nr 151, Città del Vaticano 2004, tekst polski: KONGREGACJA DO SPRAW BISKUPÓW, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów Apostolorum Successores*, 22 II 2004, Kielce 2005, (odtąd: AS).

¹⁸ KPK, kan. 1067.

¹⁹ FC, nr 66; por. nr 69; zob. I. PÉREZ DE HEREDIA Y VALLE, *Comentario al can. 1067*, w: A. BENLLOCH POVEDA (red.), *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe, fuentes y comentarios de todos los cánones*, Valencia 1993, s. 479. Warto przypomnieć, że proponowana przez konsultorów wzmianka o Konferencji Episkopatu, która miałyby się troszczyć o właściwe organizowanie pomocy nupturientom i małżonkom z dzisiejszego kan. 1063 została odrzucona, choć nie wyklucza to możliwości wydania przez wspomnianą Konferencję dyrektorium duszpasterstwa rodzin, jak to wynika z FC, nr 66. Por. *Communications* 9 (1977), s. 138.

gdzie w dokumencie *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, zawarła polecenie: „obecnie Rada prezentuje dokument-przewodnik, który ma stanowić bazę pracy duszpasterskiej, związanej z przygotowaniem do sakramentu małżeństwa. Będzie szczególnie przydatny Konferencjom Episkopatów, w przygotowaniu ich dyrektorii. Ma on również pobudzić do większego zaangażowania duszpasterskiego pod tym względem w diecezjach, parafiach i ruchach apostołskich”²⁰, jak również: „z tych samych względów i aby odpowiedzieć w sposób organiczny na zagrożenia i wymagania obecnej chwili, byłoby wskazane, aby Konferencje Episkopatów zatroszczyły się o opublikowanie *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*. Należałoby w nim znaleźć i określić elementy uznawane za konieczne dla duszpasterstwa bardziej zdecydowanego, które dążyłoby do przywrócenia małżeństwu i rodzinie tożsamości chrześcijańskiej, aby sama rodzina stała się wspólnotą osób na służbie życia ludzkiego i wiary, pierwszą i życiodajną komórką społeczną, wspólnotą wierzącą i ewangelizującą, prawdziwym «Kościołem domowym, centrum komunii i służby Kościołowi»”²¹.

Papieska Rada ds. Rodziny sugeruje pośrednio kwestię zorganizowania katolickiego poradnictwa rodzinnego, jako istotnego elementu przygotowania do małżeństwa i pomocy rodzinie w następującym zapisie: „odnośnie ewentualnego dyrektorium, w którym zebrano by najlepsze doświadczenia na temat przygotowania do małżeństwa, warto przypomnieć to, co Ojciec Święty Jan Paweł II powiedział w przemówieniu na zakończenie sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Rodziny, jakie odbyło się od 30 września do 5 października 1991 roku: «Należy poświęcić konieczny czas i troskę przygotowaniu doktrynalnemu. Wiarygodność treści powinna być głównym i istotnym celem takich kursów, tak aby przygotowywały one do bardziej świadomego przeżycia aktu sakramentalnego zawarcia małżeństwa oraz tego wszystkiego, co zeń wynika dla odpowiedzialności rodziny. Zagadnienia związane z jednością i nierozzerwalnością małżeństwa a także to, co dotyczy znaczenia zjednoczenia i prokreacji w życiu małżeńskim oraz aktu małżeńskiego, należy omawiać w sposób ścisły i sumienny, zgodnie z wyraźnym nauczaniem encykliki *Humanae Vitae*». Podobnie to wszystko, co dotyczy daru życia, który rodzice winni przyjąć w sposób odpowiedzialny, z radością, jako współpracownicy Pana”²².

²⁰ *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 3.

²¹ Tamże, nr 14; por. nr 15.

²² Tamże, nr 48, por. nr 74; por. FC, nr 66; por. T. RINCÓN-PÉREZ, *Comentario a los cán. 1063-1064*, art. cyt., s. 1115.

Katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne jest także wyraźnie wspomniane w *Liście do rodzin*, gdzie papież Jan Paweł II pisał: „doświadczenie uczy, że te ludzkie miłości, które same z siebie zorientowane są w stronę rodzicielstwa, macierzyństwa i ojcostwa, nieraz doznają głębokiego kryzysu, są zagrożone. W takich sytuacjach należałoby zwrócić się do poradni małżeńskich i rodzinnych, w których można uzyskać pomoc psychologów oraz psychoterapeutów odpowiednio przygotowanych”²³.

Autorzy *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi Apostolorum Successores* przypominają, że „obowiązkiem biskupa jest dołożenie wszelkich starań, aby we właściwy sposób zostało zorganizowane skuteczne duszpasterstwo rodzin i aby było ono prowadzone we wszystkich parafiach oraz w diecezjalnych instytucjach i wspólnotach, przy aktywnym udziale kapłanów, diakonów, zakonników, członków stowarzyszeń życia apostołskiego i świeckich oraz samych rodzin. (...) W ostatnim okresie przygotowania do małżeństwa należy również podjąć następujące zagadnienia: (...) informowanie o naturalnych metodach planowania rodziny, do których należy się odwoływać ze słuszych powodów, a nie w celu ucieczki od ojcostwa i macierzyństwa; kwestie bioetyki”²⁴.

O katolickim poradnictwie małżeńskim i rodzinnym wypowiadają się redaktorzy *Wskazań dla formacji alumnów dotyczących zagadnień małżeństwa i rodziny*, gdzie czytamy: „praktyczne doświadczenia duszpasterskie seminarzystów, a konieczność takich jest coraz silniej odczuwana, są bardziej owocne w diecezjach bogatych w inicjatywy na rzecz rodzin (poradnictwa, grupy i ruchy rodzinne)”²⁵; „co do konkretnych zagadnień, jakie należy omówić w nauczaniu, trzeba wybrać te, które najczęściej niepokoją dzisiejsze rodziny i dlatego wymagają szczególnej uwagi ze strony duszpasterzy. Na przykład: (...) podejście duszpasterskie do problemu odpowiedzialnego ojcostwa i macierzyństwa oraz planowania poczęć: jakie środki zaradcze znaleźć wobec

---

²³ GIOVANNI PAOLO II, La Lettera alle famiglie *Gratissimum sane*, 2 II 1994, nr 7, AAS 86 (1994), s. 868-925, tekst polski: JAN PAWEŁ II, *List do rodzin*, Wrocław 1998.

²⁴ AS, nr 203.

²⁵ CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA (DEI SEMINARI E DEGLI ISTITUTI DI STUDI), *Direttive sulla formazione dei seminaristi circa i problemi relativi al matrimonio e alla famiglia*, 19 III 1995, nr 11, Bologna 1995, tekst polski: KONGREGACJA DS. WYCHOWANIA KATOLICKIEGO, *Wskazania dla formacji alumnów dotyczące zagadnień małżeństwa i rodziny*, Warszawa 2008.

antykoncepcji, praktykowania aborcji, jak oceniać działalność poradnictwa rodzinnego (konieczność dokładnej informacji i zdrowego rozważania); informacja o ośrodkach propagujących metody naturalnego planowania rodziny, informacje o ich działalności i osiągnięciach²⁶.

Nota nt. naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności Papieskiej Rada ds. Rodziny wspomina kwestię katolickiego poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego w następującym fragmencie: „w celu pełniejszego zrozumienia i lepszej znajomości nauczania Kościoła w dziedzinie naturalnej regulacji płodności, Papieska Rada do spraw Rodziny pragnie w obecnej Nocie: zalecić doradcom rodzinnym małżonków, by opanowali postęp naukowy po to, by móc służyć radą małżonkom w praktykowaniu regulacji naturalnej poprzez stosowanie diagnostycznych metod płodności; zaprosić organizacje i wspólnoty pracujące dla dobra rodzin i życia, aby – w ramach swojej kompetencji – podejmowały dzieło informacji i wychowania w zakresie diagnostycznych metod płodności, w kontekście posługi wobec wartości i praw człowieka²⁷”.

O katolickim poradnictwie małżeńskim i rodzinnym wypowiada się także *Vademecum dla spowiedników o niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*²⁸.

Obowiązujący Kodeks sprawę katolickiego poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego powierza prawu partykularnemu: konferencjom biskupów i biskupom diecezjalnym²⁹.

Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim zobowiązuje wszystkich narzeczonych, aby odbyli „przed ślubem konsultację w Parafialnej Poradni Życia Rodzinnego³⁰”.

²⁶ Tamże, nr 49; por. nr 54.

²⁷ PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności* (1988), nr 2, 4, w: M. BRZEZIŃSKI (red.), *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny*, t. 1, Lublin 2010, s. 17-18.

²⁸ PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Vademecum per i confessori su alcuni temi di morale attinenti alla vita coniugale*, 12 II 1997, nr 17, Bologna 1997, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Vademecum dla spowiedników o niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, Łomianki 1997.

²⁹ Por. M. ŻUROWSKI, *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła Katolickiego*, Katowice 1987, s. 95.

³⁰ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w kościele katolickim*, 13 XII 1989, nr 20, Kraków 1990; por.

Redaktorzy *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* Konferencji Episkopatu Polski zwracają uwagę, że „w ramach przygotowania do małżeństwa, należy przeprowadzić co najmniej trzy spotkania z narzeczonymi, w Parafialnej Poradni Rodzinnej”³¹, jak również: „wobec narastających zagrożeń małżeństwa i rodziny z jednej strony i wobec coraz trudniejszych wyzwań, stających przed rodzinami z drugiej, należy organizować pomoc rodzinom w odpowiednio szerokim zakresie. Jedną z form pomocy narzeczonym, małżonkom i rodzicom jest kompetentne poradnictwo rodzinne, łączące fachowość doradców z ich osobistym świadectwem życia Ewangelią. Chodzi bowiem o pomoc tym osobom w realizowaniu Bożego zamysłu wobec ich rodziny. Wyróżnić należy: Parafialne Poradnie Rodzinne, Poradnie Specjalistyczne, oraz Telefony Zaufania”³². „Ze względu na rosnącą liczbę osób wymagających pomocy w wielu szczególnych dziedzinach, powinna w każdej diecezji istnieć Diecezjalna Specjalistyczna Poradnia Rodzinna, oraz w miarę możliwości Rejonowe, bądź Dekanalne Specjalistyczne Poradnie Rodzinne. Poradnie takie, w celu zapewnienia zgłaszającym się integralnej pomocy, winny zatrudniać różnych specjalistów. Oprócz duszpasterza będą w nich dostępni między innymi: psycholog, pedagog, prawnik, lekarz (konsultant), nauczyciel Naturalnego Planowania Rodziny”³³.

II Polski Synod Plenarny stanowi, iż „istotnym elementem katechety przedmałżeńskiej są spotkania w poradni rodzinnej. Prowadzenie poradni wolno powierzać tylko osobom fachowo przygotowanym do przekazu nauczania Kościoła na temat życia małżeńskiego, głęboko religijnym i posiadającym aprobatę biskupa diecezjalnego”³⁴, czy „już w okresie przygotowania przedmałżeńskiego należy uświadomić młodym ludziom, że duszpasterze oraz parafialna i diecezjalna poradnia rodzinna pozostają do dyspozycji rodziny”³⁵.

Gdy idzie o unormowania prawne biskupów diecezjalnych, to np. I Synod Diecezji Łomżyńskiej zawiera następującą normę: „Synod

---

M. ŻUROWSKI, *Kanoniczne prawo małżeńskie*, dz. cyt., s. 99; por. W. GÓRALSKI, *Kościelne prawo małżeńskie*, dz. cyt., s. 78.

³¹ *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 31.

³² Tamże, nr 37.

³³ Tamże, nr 43.

³⁴ *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, st. 42, s. 42; por. st. 46, s. 43-44, odtąd: II PSP.

³⁵ Tamże, st. 45, s. 43.

poleca duszpasterzom, aby wszyscy narzeczeni byli zobowiązani przed ślubem do trzykrotnej konsultacji w parafialnej poradni życia rodzinnego, gdzie rozmowę z kandydatami do sakramentu małżeństwa o odpowiedzialnym rodzicielstwie przeprowadzi osoba świecka, należycie przygotowana i posiadająca misję kanoniczną³⁶, natomiast w postanowieniach Synodu Diecezji Toruńskiej, czytamy: „Synod zobowiązuje duszpasterzy do sumiennego postępowania w sprawie nauk przedślubnych i konsultacji w poradni rodzinnej³⁷, „zachęca się, aby w większych ośrodkach organizować poradnie specjalistyczne, w których pomocą służą: duszpasterz, lekarz, prawnik, pedagog, psycholog, położna i pracownik socjalny³⁸”.

Co się tyczy pozasynodalnych regulacji partykularnych to tytułem przykładu można przywołać *Instrukcję Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, gdzie w kwestii katolickiego poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego przypomniano: „proboszcz zaraz po zgłoszeniu się pary narzeczonych powinien skierować ich do Parafialnej Poradni Rodzinnej i wyjaśnić im obowiązek uczestnictwa w 3 spotkaniach z Parafialnym Doradcą Życia Rodzinnego z zakresu odpowiedzialnego rodzicielstwa, łącznie z nauką naturalnego planowania rodziny³⁹”; „wskazane jest, aby dla osób żyjących w nieprawidłowych sytuacjach stworzyć rejonowe, specjalistycznych poradnie w Gnieźnie, Inowrocławiu i Wągrowcu⁴⁰”.

Nie trzeba nikogo przekonywać, że istotną rolę w poradnictwie rodzinnym pełnią odpowiednio wykwalifikowani pracownicy, bowiem „każda działalność duszpasterska, która nie opiera się w swojej realizacji na osobach rzeczywiście uformowanych i przygotowanych, narąza na niebezpieczeństwo swoją jakością⁴¹”. Stąd należy omówić kwalifikacje osób, które mogą być zatrudniane w szeroko rozumianym katolickim poradnictwie małżeńskim i rodzinnym.

³⁶ *I Synod Diecezji Łomżyńskiej*, Łomża 2005, st. 462, s. 159-160.

³⁷ *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej. Prawo partykularne Kościoła Toruńskiego*, Toruń 2011, st. 322, s. 105.

³⁸ Tamże, st. 396 § 8, s. 131.

³⁹ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, Gniezno 2007, nr 49, s. 7.

⁴⁰ Tamże, nr 110, s. 16.

⁴¹ CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Direttorio Generale per la Catechesi*, 15 VIII 1997, nr 234, Libreria Editrice Vaticana 1997, tekst polski: KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*, 15 VIII 1997, Poznań 1998.

2. Kwalifikacje pracowników katolickiego poradnictwa rodzinnego

Szeroko rozumiane poradnictwo jest jedną z form pomocy człowiekowi znajdującemu się w trudnej sytuacji. W przypadku małżeństwa katolickie poradnictwo rodzinne winno świadczyć pomoc narzeczonym, małżonkom i rodzinom w podejmowaniu i realizacji odpowiedzialnego rodzicielstwa, wspieraniu rodziny w dziedzinie zachowywania i rozwoju więzi emocjonalnych, w sytuacjach konfliktowych i kryzysowych, w zadaniu wychowania dzieci, w rozwiązywaniu indywidualnych problemów osobistych, w urzeczywistnianiu powołania chrześcijańskiego⁴².

Według *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* „do zadań parafialnego poradnictwa rodzinnego należy: ukazywać właściwy wymiar miłości małżeńskiej i rodzinnej, w tym czystości przedmałżeńskiej i małżeńskiej; uwrażliwiać na godność każdego człowieka od chwili poczęcia do naturalnej śmierci; kształtować postawy prorodzinne; nauczać zasad odpowiedzialnego rodzicielstwa, w tym metod diagnostycznych rozpoznawania okresów płodności małżeńskiej, by w ten sposób pomóc małżonkom w rozwoju dwóch istotnych wymiarów miłości małżeńskiej: jedności i płodności; ukazywać potrzebę pełnego miłości towarzyszenia dziecku od poczęcia; pomagać w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych i problemów wychowawczych”⁴³.

Według *Decreto generale sul matrimonio canonico* opieka wspólnoty kościelnej, pod przewodnictwem jej pasterzy, o której traktuje kan. 1063 winna być troskliwsza w przypadkach, w których współży-

---

⁴² Por. R. BIELEŃ, *Duszpasterstwo rodzin we współczesnej Polsce: uwarunkowania-zadania-prognozy*, Lublin 2001, s. 263, 267; por. H. SKUZA, *Katolicka poradnia rodzinna*, Częstochowskie Studia Teologiczne 29 (2001), s. 229. „Nie można zapominać, że trudności małżeńskie często przeradzają się w prawdziwy dramat, jeżeli małżonkom brak dobrej woli lub okazji, by w porę podzielić się swoimi problemami z kimś (kapłanem lub kompetentną osobą świecką), kto pomoże im je przewyciężyć”. – PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Raccomandazioni teniamo ad esprimere circa la pastorale dei divorziati risposati*, 25 I 1997, L'Osservatore Romano, 26 II 1997, s. 4, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Duszpasterstwo osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*, 25 I 1997, w: M. BRZEZIŃSKI (red.), *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny*, t. I, Lublin 2010, s. 237-241.

⁴³ *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 39; por. J. KAMIŃSKI, „*Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*” wyzwaniem dla parafialnych doradców życia rodzinnego, *Sprawy rodziny* 1 (2010), s. 94-95.

cie małżeńskie przechodzi chwile poważnych trudności. W szczególności, kiedy weryfikują się sytuacje przewidziane w kan. 1152 i 1153 (kwestia separacji) należy podjąć każdy wysiłek, aby pomóc małżonkom przeżywającym trudności uniknąć odwołania się do instytucji separacji, także poprzez konsultację i wsparcie uzyskane w poradni o inspiracji chrześcijańskiej, oczywiście, jeśli jedno z małżonków nie stanowi źródło poważnego niebezpieczeństwa dla duszy lub ciała drugiej strony albo dla potomstwa⁴⁴.

B. Mierziński wyodrębnia trzy podstawowe dziedziny, na które należy położyć akcent w działalności poradnictwa parafialnego: wychowanie młodego pokolenia do miłości poprzez oddziaływanie na nich samych i na ich rodziców; prowadzenie przygotowania narzeczonej uwzględniające zwłaszcza odpowiedzialne rodzicielstwo i naukę naturalnego planowania rodziny; wsparcie małżeństw i rodzin w sytuacjach trudnych oraz w realizacji odpowiedzialnego rodzicielstwa⁴⁵. Wymienione zadania omawianego poradnictwa są praktyczną realizacją kan. 1063-1064 odnośnie świadczenia pomocy „wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił”⁴⁶.

Katolickie poradnictwo rodzinne jest specyficznym doradztwem religijno-duszpasterskim różniącym się od tzw. poradni świeckich. Wyjątkowość ta przejawiać się powinna na trzech płaszczyznach: w zakresie spraw, którymi się zajmuje – powinny one obejmować całokształt życia ludzkiego; w sposobie prowadzenia poradnictwa – udzielający porady ma być doradcą; w zakresie wymagań stawianych doradcy – ma spełniać wysokie wymagania osobowe i specjalistyczne⁴⁷.

Z ukazanych wyżej zadań i sposobu ich realizacji wynika konieczność wysokich kwalifikacji osób zaangażowanych w katolickim poradnictwie małżeńskim i rodzinnym. Działalność w omawianym sektorze duszpasterskim stanowi uprzywilejowaną płaszczyznę apo-

---

⁴⁴ CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Decreto generale sul matrimonio canonico*, 5 XI 1990, nr 54, Enchiridion CEI, vol. 4. *Decreti, dichiarazioni, documenti pastorali per la Chiesa italiana (1986-1990)*, nr 2610-2684.

⁴⁵ *Elementy teologii praktycznej małżeństwa i rodziny*, w: K. MAJDAŃSKI (red.), *Teologia małżeństwa i rodziny*, Warszawa 1980, s. 212.

⁴⁶ KPK, kan. 1063; zob. L. GARCÍA, *La función del parroco...*, art. cyt., s. 530.

⁴⁷ Por. R. BIELEŃ, *Duszpasterstwo rodzin...*, dz. cyt., s. 267.

stolatu świeckich, przede wszystkim małżonków⁴⁸. Osoby te winny być właściwie przygotowane.

Kodyfikacja z 1983 r. przypomina, że „odpowiednio przygotowani świeccy są zdolni, by otrzymać od świętych pasterzy te urzędy kościelne i posługi, które wolno im piastować zgodnie z przepisami prawa. Świeccy odznaczający się odpowiednią wiedzą, roztropnością i uczciwością, są zdolni do tego, by jako biegli lub doradcy świadczyli pomoc pasterzom Kościoła⁴⁹. Jednak jeżeli świeccy, „na stałe lub czasowo poświęcają się posłudze Kościoła, obowiązani są zdobyć odpowiednią formację potrzebną do właściwego wykonywania swego zadania, by ją spełniali świadomie, umiejętnie i pilnie”⁵⁰. Nie trzeba dodawać, iż także doradcy życia małżeńskiego i rodzinnego winni odznaczać się doświadczeniem i biegłością⁵¹.

Odpowiedniego przygotowania do wypełnienia doradztwa małżeńskiego i rodzinnego domagają się także prawodawcy partykularni⁵². Mają być to osoby „fachowo przygotowane do przekazu nauczania Kościoła na temat życia małżeńskiego”⁵³, „należycie przygotowane”⁵⁴, „kompetentne i odpowiedzialne”⁵⁵, „odpowiednio przeszkoleni i przygotowani doradcy życia rodzinnego”⁵⁶ oraz „przygotowani i kompetentni doradcy życia małżeńskiego i rodzinnego”⁵⁷.

Gdy chodzi o ich konkretne kwalifikacje, to osoby te winny posiadać odpowiednie przymioty ludzkie, wiedzę, religijność i doświadczenie życiowe.

---

⁴⁸ Por. tamże. s. 264; por. KPK, kan. 1064; AS, nr 203; *Raccomandazioni teniamo ad esprimere circa la pastorale dei divorziati risposati*, s. 4; *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim*, nr 20; II PSP, st. 42, s. 42.

⁴⁹ KPK, kan. 228.

⁵⁰ KPK, kan. 231 § 1.

⁵¹ Por. KPK, kan. 1064.

⁵² II PSP, st. 42, s. 42.

⁵³ Tamże.

⁵⁴ *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim*, nr 20.

⁵⁵ *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 31.

⁵⁶ *I Synod Diecezji Łomżyńskiej*, Łomża 2005, st. 465, s. 161.

⁵⁷ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, nr 89, s. 13; por. *III Synod Archidiecezji Łódzkiej*, Łódź 1999, *Instrukcja o prowadzeniu duszpasterstwa małżeństw i rodzin*, nr 29, s. 139-140.

Co się tyczy przymiotów ludzkich to powinni oni prowadzić przykładne życie⁵⁸, odznaczać się wrażliwością na drugiego człowieka⁵⁹, roztropnością i uczciwością⁶⁰, umiejętnością nawiązywania kontaktów z ludźmi i współpracy z nimi⁶¹, bezdyskusyjną wiernością Magisterium Kościoła⁶², być chętnymi do pomocy klientom poradni⁶³.

Odnosnie posiadanej wiedzy, to pracownicy poradni powinni opanować „postęp naukowy po to, by móc służyć radą małżonkom w praktykowaniu regulacji naturalnej poprzez stosowanie diagnostycznych metod płodności”⁶⁴, posiadać znajomość naturalnych metod regulacji poczęć⁶⁵, być „fachowo przygotowanym do przekazu nauczania Kościoła na temat życia małżeńskiego”⁶⁶, posiadać „wiedzę z zakresu Naturalnego Planowania Rodziny”⁶⁷, łączyć „fachowość z osobistym świadectwem życia”⁶⁸, posiadać „odpowiednie wykształcenie i odpowiednią wiedzę z zakresy psychologii i teologii małżeństwa”⁶⁹, być odpowiednio przeszkoleni i przygotowani⁷⁰ oraz „posiadać minimum średnie wykształcenie i odpowiednią wiedzę z zakresu psychologii i teologii małżeństwa i rodziny”⁷¹.

Bardziej pogłębioną i fachową wiedzę mają posiadać pracownicy specjalistycznych poradni rodzinnych, które powinny funkcjonować w ramach kurii diecezjalnej, czy w miarę możliwości w rejonach lub

⁵⁸ Por. *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 43.

⁵⁹ Por. tamże, nr 44.

⁶⁰ Por. KPK, kan. 228 § 2.

⁶¹ *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 40; por. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, 25 VII 1993, Roma 1993, nr 250.

⁶² Por. *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 43.

⁶³ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, nr 92, s. 13; por. J. KAMIŃSKI, „*Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*”..., dz. cyt., s. 90; por. H. SKUZA, *Katolicka poradnia rodzinna*, Częstochowskie Studia Teologiczne 29 (2001), s. 237.

⁶⁴ *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć*, nr 2.

⁶⁵ Por. *Vademecum per i confessori*, nr 17.

⁶⁶ II PSP, st. 42, s. 42.

⁶⁷ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, nr 93 d, s. 13.

⁶⁸ *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i aneksy*, Opole 2005, st. 306, s. 123.

⁶⁹ Tamże, st. 309, s. 124.

⁷⁰ Por. *I Synod Diecezji Łomżyńskiej*, st. 465, s. 160.

⁷¹ *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 40; por. J. KAMIŃSKI, „*Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*”..., dz. cyt., s. 90.

nawet dekanatach⁷². Poradnie te zatrudniają: psychologów, pedagogów, prawników, lekarzy (konsultantów), nauczycieli Naturalnego Planowania Rodziny⁷³, duszpasterzy, położne, pracowników socjalnych⁷⁴ oraz psychoterapeutów⁷⁵.

Jest zrozumiałe, że zatrudnieni w poradnictwie małżeńskim i rodzinnym winni „posiadać pogłębioną formację religijną”⁷⁶, być „głęboko religijni”⁷⁷, odznaczać się „szczególnym zapałem apostołskim”⁷⁸ oraz dbać „o swój rozwój duchowy”⁷⁹.

Wreszcie trzeba zauważyć, że pracujący w poradnictwie małżeńskim i rodzinnym mają się odznaczać doświadczeniem życiowym. „Ich świadectwo wiernego życia i radosnego daru składanego z samych siebie, jest nieodzownym warunkiem, bez którego nie mogą spełniać tego zadania. Mogą oni, w oparciu o te doświadczenia życiowe oraz o własne problemy ludzkie, oświecać mądrością chrześcijańską tych, którzy zamierzają zawrzeć sakrament małżeństwa”⁸⁰. Osoby pracujące w omawianym poradnictwie „powinny (...) odznaczać się głębokim osobistym doświadczeniem chrześcijańskiego życia małżeńskiego i rodzinnego”⁸¹, jak również łączyć fachowość z osobistym świadectwem życia Ewangelii⁸².

Według kan. 229 § 1 KPK świeccy, aby mogli żyć zgodnie z nauką chrześcijańską, a także sami ją głosić oraz bronić w razie potrzeby, jak również mieć swój udział w wykonywaniu apostołatu, mają obowiązek i prawo poznania tej nauki, każdy w sposób dostosowany do jego możliwości i zajmowanej pozycji. Jeśli spełniają wymagania co do zdatności – mogą otrzymać od kompetentnej władzy kościelnej zlece-

---

⁷² „W każdej diecezji należy promować, cenić i wspierać profesjonalnie poradnie rodzinne inspirowane nauką katolicką” – CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, nr 250.

⁷³ Tamże, nr 43; por. *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 42; por. *Gratissimum sane*, nr 7.

⁷⁴ *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej*, st. 396 § 8, s. 130.

⁷⁵ *Gratissimum sane*, nr 7.

⁷⁶ *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 40.

⁷⁷ II PSP, st. 42, s. 42.

⁷⁸ Tamże, nr 43.

⁷⁹ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, nr 93 d, s. 13; por. J. KAMIŃSKI, „*Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*”..., dz. cyt., s. 90.

⁸⁰ *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 43.

⁸¹ II PSP, st. 42, s. 42.

⁸² Por. *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 37.

nie nauczania świętej nauki⁸³, czyli otrzymać *missio canonica* do prowadzenia w imieniu Kościoła wykładów i uczenia umiejętności w różnych aspektach życia małżeńskiego i rodzinnego.

Katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne sytuuje się w ramach posługi nauczania. Stąd laicy pracujący we wspomnianym poradnictwie, ponieważ pełnią posługę urzędowych głosicieli nauki katolickiej na temat małżeństwa i rodziny, powinni otrzymać od kompetentnej władzy kościelnej zlecenie nauczania świętej nauki⁸⁴, czyli otrzymać *missio canonica*⁸⁵. W tej materii prawodawcy kościelni stanowią: „prowadzenie poradni wolno powierzać tylko osobom fachowo przygotowanym do przekazu nauczania Kościoła na temat życia małżeńskiego (...) posiadającym aprobatę biskupa diecezjalnego”⁸⁶; „doradca podejmuje pracę w Parafialnej Poradni Rodzinnej (...) po otrzymaniu misji kanonicznej, o którą występuje do Biskupa Diecezjalnego, Duszpasterz Rodzin i Diecezjalny Doradca Życia Rodzinnego; warunkiem odnowienia misji jest weryfikacja Doradcy, przeprowadzona przez Diecezjalny Wydział Duszpasterstwa Rodzin”⁸⁷; „wszyscy narzeczeni są zobowiązani odbyć przed ślubem konsultację w Parafialnej Poradni Życia Rodzinnego, gdzie rozmowę o odpowiedzialnym rodzicielstwie przeprowadzi z nimi osoba świecka, należycie przygotowana i upoważniona przez władzę kościelną”⁸⁸; „Parafialny Doradca podejmuje posługę po otrzymaniu misji kanonicznej wydaną przez biskupa. Pierwszą misję otrzymuje doradca na 1 rok, a następnie na 3 lata. Ks. proboszcz występuje do Referatu Rodzin z pisemną prośbą o misję. Warunkiem otrzymania misji jest ukończenie Katolickiego Studium Rodziny lub specjalistycznych studiów nad rodziną, po wygaśnięciu misji jednym z warunków jej odnowienia jest udział w spotkaniach formacyjnych”⁸⁹.

⁸³ Por. KPK, kan. 229 § 3.

⁸⁴ Por. tamże.

⁸⁵ Pracownicy katolickiego poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego otrzymują misję kanoniczną od biskupa diecezjalnego, który jest pierwszym odpowiedzialnym w diecezji za duszpasterstwo rodzin. – Por. *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 40, 2; zob. KPK, kan. 386 § 1; zob. *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 44.

⁸⁶ II PSP, st. 42, s. 42.

⁸⁷ *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, nr 40, p. 2.

⁸⁸ *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim*, nr 20.

⁸⁹ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, nr 93 ab, s. 13.

3. Formacja osób zatrudnionych w poradnictwie rodzinnym

Każdy system pedagogiczny dla dobrego kształcenia i wychowania wymaga dobrego nauczyciela – wychowawcy. Podobną rolę przypisuje się doradcom małżeńskim i rodzinnym, którzy świadczą „pomoc wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił”⁹⁰.

Można odwołać się do *Directorium Catechisticum Generale* z 1971 r., gdzie redaktorzy przypominają, iż „najszlachetniejsze bowiem przymioty ludzkie i chrześcijańskie katechety bardziej gwarantują owocność katechezy aniżeli wyszukane metody”⁹¹. Nauczanie katechetyczne bez odpowiednio uformowanych i przygotowanych katechetów naraża na niebezpieczeństwo jego jakość. Podobnie działoby się z doradztwem małżeńskim i rodzinnym. Stąd istnieje konieczność formacji wspomnianych doradców, zarówno początkowej (podstawowej), jak i stałej (permanentnej).

Nieodzowność kształcenia wszystkich pełniących jakąkolwiek posługę w Kościele podkreśla kan. 231 § 1: „świeccy, którzy na stałe lub czasowo poświęcają się, obowiązani są zdobyć odpowiednią formację potrzebną do właściwego wykonywania swego zadania, by ją spełniali świadomie, umiejętnie i pilnie”.

Przez analogię z formacją katechetów należy stwierdzić, że laicy pracujący w katolickim poradnictwie małżeńskim i rodzinnym powinni zdobyć „odpowiednie przygotowanie (...) do właściwego wypełniania ich zadania, a więc by ich kształcenie miało charakter stały, aby mogli poznać w wystarczającym zakresie naukę katolicką oraz przyswoić sobie teoretycznie i praktycznie zasady dyscyplin pedagogicznych”⁹².

Pracownicy poradni winni przede wszystkim otrzymać formację podstawową, która daje możliwość zatrudnienia w poradnictwie rodzinnym na podstawie zlecenia kompetentnej władzy kościelnej. Stąd dyrektorium *Apostolorum Successores* poleca: „dla formowania osób działających w tym duszpasterstwie (rodzin) diecezja będzie mogła powołać do istnienia centrum formacyjne lub <in-

---

⁹⁰ KPK, kan. 1063.

⁹¹ *Directorium Catechisticum Generale*, 11 IV 1971, nr 71, Libreria Editrice Vaticana 1971, tekst polski w: *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie* 63 (1973), nr 2, s. 37-112.

⁹² KPK, kan. 780.

stytut poświęcony studium problemów rodziny»⁹³, natomiast dokument *Duszpasterstwo osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach* mówi o „należytej formacji kapłanów i świeckich prowadzących duszpasterstwo rodzinne”⁹⁴. Z kolei *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności* Papieskiej Rady ds. Rodziny, zaleca „doradcom rodzinnym małżonków, by opanowali postępowanie naukowe po to, by móc służyć radą małżonkom w praktykowaniu regulacji naturalnej poprzez stosowanie diagnostycznych metod płodności”⁹⁵.

Autorzy instrukcji *Preparazione al sacramento del matrimonio*, wyraźnie wskazują, że do prowadzenia przygotowania do małżeństwa, „które musi przebiegać harmonijnie, trzeba wybrać i odpowiednio uformować tych, którzy będą za nie odpowiedzialni”⁹⁶, jak również „to wszystko zakłada odpowiedni program formacji prowadzący przygotowanie do małżeństwa”⁹⁷.

II Polski Synod Plenarny postanawia, że „prowadzenie poradni wolno powierzać tylko osobom fachowo przygotowanym do przekazu nauczania Kościoła na temat życia małżeńskiego”⁹⁸, a *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w kościele katolickim*, że konsultację o odpowiedzialnym rodzicielstwie w Parafialnej Poradni Życia Rodzinnego, przeprowadzi z narzeczonymi osoba świecka, należycie przygotowana i upoważniona przez władzę kościelną⁹⁹.

Według *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* „doradcą (w Parafialnej Poradni Rodzinnej) może być osoba w wieku 25-60 lat, posiadająca minimum średnie wykształcenie i odpowiednią wiedzę z zakresu psychologii i teologii małżeństwa i rodziny. Powinna (...) posiadać pogłębioną formację religijną. Doradca podejmuje pracę w Parafialnej Poradni Rodzinnej, po odpowiednim przygotowaniu, udokumentowanym dyplomem”¹⁰⁰, natomiast „osoby zatrudnione w poradniach specjalistycznych mają odznaczać się odpowiednią

⁹³ AS, nr 203.

⁹⁴ *Raccomandazioni teniamo ad esprimere circa la pastorale dei divorziati risposati*, s. 4.

⁹⁵ *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć*, nr 2.

⁹⁶ *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 42.

⁹⁷ Tamże, nr 44.

⁹⁸ St. 42, s. 42.

⁹⁹ Nr 20.

¹⁰⁰ Nr 40; por. J. KAMIŃSKI, „*Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*”..., dz. cyt., s. 90.

wiedzą¹⁰¹. Z kolei *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej* przypomina, że „celem Katolickiego Studium Rodziny jest przygotowanie katolików świeckich do prowadzenia w imieniu i pod przewodnictwem Kościoła nauczania i działalności prorodzinnej w parafii: poradni rodzinnych¹⁰²”.

Pracownicy katolickiego poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego winni odbywać przygotowanie do wypełniania swoich zadań w odpowiednich szkołach.

Według kan. 229 § 1-2 KPK „świeccy, aby mogli żyć zgodnie z nauką chrześcijańską, a także sami ją głosić oraz bronić w razie potrzeby, jak również mieć swój udział w wykonywaniu apostołatu świeccy (...) mają również prawo do zdobycia pełniejszej znajomości świętej nauki, wykładanej w kościelnych uniwersytetach czy fakultetach lub w instytutach wiedzy religijnej, uczęszczając tam na wykłady i zdobywając stopnie akademickie”. Przepis ten odnosi się niewątpliwie także do szkół dla pracowników katolickiego poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego.

Dyrektorium o pasterskiej postudze biskupów zaleca biskupowi diecezjalnemu, aby dla formowania osób działających w duszpasterstwie rodzin powołał do istnienia centrum formacyjne lub „instytut poświęcony studium problemów rodziny¹⁰³”.

Z kolei dokument Papieskiej Rady ds. Rodziny, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa* zawiera następujący zapis: „prowadzący przygotowanie do małżeństwa powinni otrzymać formację w specjalnych Instytutach Pastoralnych i być starannie dobrani przez Biskupa¹⁰⁴”.

Pośrednio o szkołach dla doradców mówi II Polski Synod Plenarny w następujących słowach: „prowadzenie poradni wolno powierzać tylko osobom fachowo przygotowanym do przekazu nauczania Kościoła na temat życia małżeńskiego¹⁰⁵”, jak również *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, gdzie czytamy: „doradca podejmuje pracę w Parafialnej Poradni Rodzinnej po odpowiednim przygotowaniu, udokumentowanym dyplomem¹⁰⁶”.

---

¹⁰¹ Nr 43.

¹⁰² Nr 78.

¹⁰³ Nr 203.

¹⁰⁴ Nr 44.

¹⁰⁵ II PSP, st. 42, s. 42.

¹⁰⁶ Nr 40, p. 1, s. 34.

I Synod Diecezji Łomżyńskiej przypomina proboszczom, że do nich należy „wyszukiwanie kandydatów do pracy w poradni, mobilizowanie ich do podjęcia odpowiednich studiów”¹⁰⁷.

Według *Instrukcji Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej* „celem Katolickiego Studium Rodziny jest (...) przygotowaniem katolików świeckich do prowadzenia w imieniu i pod przewodnictwem Kościoła nauczania i działalności prorodzinnej w parafii: poradni rodzinnych, Zespołów pastoralnych, katechez przedmażeńskich, katechez i spotkań poświęconych problematyce rodzinnej”¹⁰⁸.

Kan. 780 KPK postanawia, że odpowiednie przygotowanie katechetów do właściwego wypełniania ich zadania ma mieć charakter stały. Podobnie rzecz ma się z pracownikami poradnictwa rodzinnego. Formacja permanentna winna umożliwiać ustawiczne dokształcanie mające na celu pogłębianie zagadnień teologii małżeństwa i Naturalnego Planowania Rodziny oraz wzrost wiary i życia duchowego doradców. Prawodawcy kościelni, rozumiejąc potrzebę i konieczność ciągłej formacji pracowników poradnictwa rodzinnego wydają w tej kwestii odpowiednie przepisy.

Na konieczność *formatio permanens* wspomnianych pracowników wskazuje *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, gdzie prawodawca poleca proboszczom, aby dbali o dokształcanie i formację doradców, wysyłali na zjazdy organizowane dla nich przez Diecezjalne Duszpasterstwo Rodzin, czy przez Radę Episkopatu do Spraw Rodziny oraz pokrywali koszty ich dokształcania (koszty dojazdu, pobytu i materiałów szkoleniowych)¹⁰⁹.

Według *Instrukcji Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej* „po wygaśnięciu misji jednym z warunków jej odnowienia jest udział [doradcy] w spotkaniach formacyjnych, powinien [on] obowiązkowo uczestniczyć w dniach skupienia, spotkaniach formacyjnych i rekolekcjach dla Doradców Życia Rodzinnego lub w innych rekolekcjach, powinien zadbać o swój rozwój zarówno duchowy jak i intelektualny, wciąż uzupełniać i poszerzać wiedzę z zakresu Naturalnego Planowania Rodziny”¹¹⁰.

I Synod Diecezji Łomżyńskiej „przypomina proboszczom, iż do nich należy (...) również troska o permanentną formację i dokształ-

---

¹⁰⁷ St. 472, s. 163.

¹⁰⁸ Nr 78, s. 10.

¹⁰⁹ Nr 42.

¹¹⁰ Nr 93, b-d; por. *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, st. 309, c.

canie doradców, kierowanie ich na zjazdy i sesje, organizowane przez Wydział Duszpasterstwa Rodzin”¹¹¹.

Pierwszy Synodu Diecezji Toruńskiej postanawia, że „w ramach Wydziału Duszpasterstwa Rodzin funkcjonują (...) referat do spraw kształcenia i stałej formacji kadr poradnictwa rodzinnego”¹¹².

O konieczności *formatio permanens* pracowników poradni rodzinnych traktuje I Synod Diecezji Drohiczyńskiej w następującej normie: „do zadań diecezjalnego duszpasterza rodzin należy (...) organizacja kursów i dokształcania osób świeckich zainteresowanych pracą w poradnictwie rodzinnym”¹¹³.

Jest jasne, że pracownicy katolickich specjalistycznych poradni rodzinnych winni pogłębiać swoją wiedzę fachową uwzględniając naukę Kościoła o małżeństwie i rodzinie oraz odwołując się również do pomocy pedagogiki i do psychologii o zdrowej orientacji¹¹⁴.

4. Uwagi końcowe

Kościół zawsze dostrzegał kwestię odpowiedniego przygotowania do małżeństwa, jak również pomocy rodzinom i zobowiązywał duszpasterzy do przygotowania wiernych do zawarcia sakramentu małżeństwa oraz duszpasterskiego towarzyszenia małżeństwom i rodzinom. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. mocniej niż poprzedni akcentuje konieczność przygotowania do życia w małżeństwie i rodzinie, jak również pomocy tym wiernym. KPK ogranicza się jednak do bardzo syntetycznego ujęcia obowiązku przygotowania do małżeństwa, pozostawiając uregulowanie kwestii szczegółowych m. in. sprawę katolickiego poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego prawu partykularnemu: konferencjom biskupów i biskupom diecezjalnym.

Istotnym elementem przygotowania do życia w małżeństwie i rodzinie oraz towarzyszenia rodzinom jest katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne, rozumiane jako działalność prowadzona przez

---

¹¹¹ St. 471, s. 162-163.

¹¹² *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej, Regulamin Kurii Diecezjalnej*, nr 24 § 2, nr 2, s. 212.

¹¹³ *I Synod Diecezji Drohiczyńskiej. Statuty. Dokumenty wykonawcze*, Drohiczyn 1997, st. 101, s. 94.

¹¹⁴ Por. *Preparazione al sacramento del matrimonio*, nr 10.

kościelne poradnie rodzinne, których celem jest udzielanie szeroko rozumianej pomocy narzeczonym, małżonkom i rodzinie.

Wobec postępujących zagrożeń małżeństwa i rodziny oraz w obliczu coraz trudniejszych wyzwań, jakie stoją przed rodzinami, istnieje konieczność organizowania pomocy rodzinom w odpowiednio szerokim zakresie. Jedną z form pomocy narzeczonym, małżonkom i rodzicom jest kompetentne poradnictwo rodzinne, łączące fachowość doradców z ich osobistym świadectwem życia chrześcijańskiego. Chodzi o pomoc tym osobom w realizowaniu Bożego zamysłu wobec ich rodziny.

Doniosłą rolę w poradnictwie rodzinnym pełnią odpowiednio wykwalifikowani pracownicy, bowiem „każda działalność duszpasterska, która nie opiera się w swojej realizacji na osobach rzeczywiście uformowanych i przygotowanych, naraża na niebezpieczeństwo swoją jakość”¹¹⁵.

Gdy chodzi o konkretne kwalifikacje wymienionych pracowników, to winny oni posiadać odpowiednie przymioty ludzkie, wiedzę, religijność i doświadczenie życiowe.

Omawiani pracownicy kościelni winni otrzymać także formację umożliwiającą im owocne wykonywanie zleconego zadania, zarówno początkową (podstawową), jak i stałą (permanentną).

Employees of Catholic family counselling centres. Canonical and pastoral aspect

Summary

The author of this article has focused on an important problem having a canonical and pastoral aspect, namely on the issue of employees of Catholic family counselling centres. The purpose of the article was to show the need for Catholic family counselling as well as to depict legal and pastoral issues related to family counselling employees: their qualifications and formation.

---

¹¹⁵ CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Direttorio Generale per la Catechesi*, 15 VIII 1997, nr 234, Libreria Editrice Vaticana 1997, tekst polski: KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*, 15 VIII 1997), Poznań 1998.

Adequately prepared employees are of utmost importance in Catholic family counselling, as thanks to them this sector of pastoral work will contribute to the fact that the state of marriage will retain the Christian spirit and it will keep improving.